

Eindspel

Over het boek

Auteur: Evy Danckers

Illustrator: Tamara Lodewijckx

Uitgeverij: C. De Vries-Brouwers

Jaar van uitgave: 2020

Over de makers

Evy Danckers (°1977) is behalve schrijfster ook leerkracht Nederlands en Frans in de B-stroom (middelbaar onderwijs voor leerlingen zonder diploma basisonderwijs) in de Antwerpse gemeente Borgerhout. Evy is een verwoed lezer die alle genres graag (en gulzig) leest. Vanuit haar achtergrond als lerares viel het haar op dat er weinig boeken beschikbaar waren voor 'haar' leerlingen; jongeren die het Nederlands vaak niet als thuistaal hebben of die niet graag lezen (omwille van dyslexie bijvoorbeeld). Daarom probeert Evy sinds haar debuut in 2017 met haar boeken deze doelgroep te prikkelen door verhalen te schrijven die dicht bij de leefwereld van de jongeren staan, die niet te dik zijn en een eenvoudig taalgebruik (altijd in de tegenwoordige tijd) kennen. Evy wil met haar boeken zo veel mogelijk jongeren bereiken onder het motto: 'Met het juiste boek is iedereen een lezer'.

Illustraties bij haar boeken worden verzorgd door haar favoriete illustrator

Tamara Lodewijckx, die ook werkzaam is als kunstlerares.

1. VERHAAL

1.1 Korte inhoud

De zestienjarige Jasper krijgt tijdens een rit in de trambus het gevreesde bericht. Hij moet zich aanmelden bij de Fabriek; zijn smartphone wordt afgekoppeld waardoor hij niets meer kan betalen en al zijn socials worden afgesloten. Naar huis of naar school mag hij ook niet meer gaan.

In 2084 is het gewoon dat jongeren naar de Fabriek gaan om een 'dieper inzicht in zichzelf te verwerven' als een soort tussenfase vooraleer ze gaan kiezen wat ze met de rest van hun leven willen doen. Jasper is niet voorbereid op wat hij aantreft in de fabriek. Niet alleen blijkt zijn eigen tante Lien daar te werken, ook wordt hij samen met tientallen andere jongeren gedwongen te werken in een echte ouderwetse sorteerfabriek waar de taken complexer worden naargelang het niveau dat je behaalt zoals in een echte online game. Het leven zonder scherm lijkt best mee te vallen; het eten dat de jongeren zelf verbouwen en moeten klaarmaken is overheerlijk, er worden echte vriendschappen afgesloten en Jasper wordt verliefd.

Dan blijkt dat de Fabriek en het spel dat wordt gespeeld een erg duister kantje te hebben. Jasper kan hier niet mee akkoord gaan en komt in opstand. De jongeren die zo in harmonie samenleefden, vallen uiteen in verschillende kampen. Lukt het Jasper om de Fabriek nog levend te verlaten?

1.2 Personages

Jasper: het boek wordt vanuit zijn standpunt verteld, behalve in het laatste gedeelte van het verhaal waar er wordt overgegaan naar het standpunt van Jaspers vrienden Linde en Lander. Jasper is 16 jaar, vrij braaf (zo heeft hij

nog maar twee delinquenten-punten en wordt hij slechts heel sporadisch verbannen uit een game) en heel erg boos. Jasper vloekt nogal veel. Koleire!

→ Waarom is Jasper zo boos? (Boos omdat hij naar de fabriek moet waardoor zijn hele geordende leven door elkaar wordt geschud en angstig om het onbekende. De hele onlinewereld waarin Jasper doorgaans verkeert, is vertrouwd en veilig. Daar kent hij de regels en weet hij waar hij zich aan kan verwachten.)

Linde: een knappe en praatgrage leeftijdsgenote van Jasper die net wat eerder dan Jasper in de Fabriek is aangekomen. Linde en Jasper worden verliefd op elkaar tijdens hun verblijf in de Fabriek. Linde is wat banger uitgevallen dan Jasper, maar steunt hem in zijn verzet.

Lowie: 'ervaren' fabrieksarbeider, is één van de jongeren die al het langst in de Fabriek verblijft; hij is erg sterk in het spel en heeft plezier in zijn leven in de Fabriek. Hij voelt er dan ook niets voor om in opstand te komen.

Lander: klasgenoot van Jasper die al wat eerder was opgeroepen naar de Fabriek. De twee jongens worden echt bevriend tijdens hun gezamenlijk verblijf. Lander ontdekt zijn liefde voor tuinieren (en tractoren) in de Fabriek.

Juno: fel meisje dat de zin van het leven in de Fabriek steevast in vraag stelt. Ze neemt Jasper in vertrouwen nadat ze een pijnprikkel heeft gekregen op niveau zes. Ze wordt één van de leiders van de opstand, maar ze is een stuk fanatieker anti-Fabriek dan Jasper.

Tante Lien: zus van de moeder van Jasper en tot Jaspers grote verbazing één van de volwassenen die de Fabriek draaiende houdt. Ze treedt op als een soort biechtmoeder voor jongeren die het moeilijk hebben tijdens hun verblijf in de Fabriek ('een Lientje doen').

→ Wat vonden de lezers van de hoofdpersonages? Wie vonden ze sympathiek/antipathiek?

→ Kon je begrijpen dat Jasper op het einde van het boek zijn moeder volgt en zijn vrienden lijkt te vergeten? (p.106-110) (Is ergens logisch door de schok en de verdoving die Jasper moet voelen na afloop van zijn avontuur, maar is langs de andere kant ook heel vreemd voor iemand die zich zo inzet voor de groep en zo verliefd is op Linde.)

→ Jasper wordt na zijn verblijf in de Fabriek zelf een motivator. Is dat volgens de lezers een juiste keuze? (Jasper is nieuwsgierig en stelt dingen in vraag. Hij achterhaalt zelf de diepere betekenis van de Fabriek (voor zichzelf kunnen zorgen, connectie maken met vrienden) en heeft respect voor andermans mening (zo valt hij Lowie niet af wanneer die wil blijven werken).

1.3 Illustraties

Uitzonderlijk voor een jeugdboek dat zich richt op 12+ zijn de vele illustraties doorheen het boek (zie hiervoor ook de intro).

→ Kunnen de lezers de omslagillustratie analyseren? Welke element uit het boek komen terug? (We zien vermoedelijk Jasper die zich concentreert / ergert / irriteert / ... tijdens één van de vulsessies in de Fabriek; hij heeft in zijn hand rode, blauwe, gele en groene blokjes vast, terwijl er andere blokjes door de lucht zweven. Heeft Jasper deze uit frustratie weggegooid?)

→ Wat vonden de lezers van de flap-illustratie? Kwam het overeen met de verwachtingen in het boek?

→ Wat vonden de lezers van de verzorgde zwart-wit tekeningen doorheen het boek?

Je kan met de groep één tekening bespreken via de visuele grammatica-methodiek (zie https://jeugdboekenmaand.be/uploads/ab76a933-IL_JBM20_HANDLEIDING_DEF.pdf)

Bijvoorbeeld de illustratie op p.74-75:

→ Representatie: wat gebeurt er op de tekening?

- We zien Jasper en Linde terwijl ze kussen op het gras
- Ze liggen op een bloemenbed → verwijst misschien naar hun onschuld/ zuiverheid (of gewoon naar de bloemetjes en de bijtjes)
- Jasper heeft zijn hoodie nog op, terwijl Linde haar overall heeft uitgedaan; Lindes haar valt als een gordijn over Jaspers aangezicht; Lindes haar is verstrengeld met de bloemen op de grond

→ Interactie: Welk effect heeft de illustratie op mij?

- de verliefdheid tussen Linde en Jasper wordt hier visueel beschreven; ze kunnen hun handen niet meer van elkaar afhouden; nu ze staken bij de Fabriek hebben ze veel tijd om elkaar volledig te leren kennen; de illustratie focust op een teder moment tussen Jasper en Linde waar wij als kijker deelgenoot van worden.

- Compositie: Hoe geeft de compositie betekenis aan de tekening?
 - Het beeld wordt door het neervallende haar van Linde als het ware in twee gesneden waardoor onze blik wordt aangetrokken naar de kus die het koppel deelt.
- Ook de mooie prent op p.48-49 kan op deze manier worden geanalyseerd.

1.4 Taal

Zoals reeds in de intro aangehaald, probeert de auteur consequent een vrij 'eenvoudige' vertelstijl te hanteren.

- Hadden de lezers de taalkeuze van de auteur tijdens het lezen ontdekt? Wat vonden ze ervan? De stijl is vrij rechttoe rechtaan maar dat klopt ook wel met het karakter van hoofdfiguur Jasper.

Laat de lezers deze stijl vergelijken met een ander boek uit de selectie dat dicht op de huid kleeft van een hoofdpersonage – Charlie uit 'Leugenaar! Leugenaar!'. De schrijfstijl in dat boek is veel 'barokker' met veel metaforen en uitweidingen.

- Welke stijl lezen ze het liefst? Of hangt dat gewoon af van het boek?

Opdracht

De lezers kunnen de een scène herschrijven uit 'Eindspel' in de stijl van 'Leugenaar Leugenaar' en vice versa.

2. VERWERKING

2.1 Toekomst

Het boek is een toekomstverhaal, waarbij nadrukkelijk de link wordt gelegd met het heden.

- Hoe gebeurt dit in het boek? Er wordt verwezen naar Corona bijvoorbeeld om het concept Lockdown uit te leggen (p.88-89)

Het is niet echt een dystopie zoals bijvoorbeeld de Hongerspelen-reeks van Suzanne Collins. Een dystopie beschrijft een verre of nabije toekomst waarbij het leven slechter is dan de huidige situatie; een soort van onaangename toekomst. In de meeste dystopische verhalen heeft een ramp (apocalyps) het leven op aarde definitief veranderd en als gevolg daarvan is er een nieuwe samenleving ontstaan die vaak gevaarlijker, ruwer en minder vrij is dan in onze maatschappij.

Er zijn toch wel een aantal minder vrije trekjes in de samenleving van 2084 in 'Eindspel' te ontdekken.

- Welke zijn de 'nieuwe' elementen in de samenleving van 2084?
 - Schermen overall – gebruikt om te betalen, je te identificeren (zie ook de film 'Minority Report' bijvoorbeeld), online seks te hebben en algemener om contact te hebben met anderen (via blogs, vlogs, chat, profielen...)
- Er is sprake van een 'Plastic Revolutie' in het boek. Wat zou dat kunnen betekenen?
 - Er is geen individueel transport meer: mensen verplaatsen zich in trambussen in plaats van in eigen auto's.
 - Er wordt geen vlees meer gegeten – alles is vegetarisch.
 - Er dient te worden meegedaan aan de Fabriek; dit is een verplichting waar je als jongere niet onderuit kunt.
 - De samenleving is ingedeeld in 'Denkers' en 'Doeners'.
- Is dit volgens de lezers nu ook al zo? Hoe zouden de lezers zichzelf typeren?
 - Misstappen worden bijgehouden in een delinquentapp – problematisch als je meer dan 30 punten hebt.
- Hoe dichtbij is een dergelijke samenleving waarbij strafpunten worden bijgehouden volgens de lezers? Zijn ze op de hoogte van de experimenten in China met een sociale kredietscore?

Tekst : <https://newsmonkey.be/china-stopt-zijn-mensen-nu-echt-in-een-trechter-sociaal-kredietsysteem-gaat-op-1-mei-van-start/>

Test zelf hoe het leven met een kredietscore kan verlopen: <https://app.nos.nl/social-credit-score/index.html>
- Wat denken de lezers over de toekomstvisie die uit het boek spreekt? Zouden ze zich in zo'n samenleving thuis voelen?

2.2 Online

Het boek bevat ook een duidelijke onderliggende boodschap: de auteur waarschuwt via de speech van Jasper op het einde van het boek (p.133-135) voor een vervreemding van elkaar door een overmatig schermgebruik. Jasper pleit voor een echt contact met elkaar door samen te leven niet via schermen, maar via praten, samen dingen doen en samen te eten.

- Op welke sociale media zitten de lezers?
- Passen ze online al zelf hun gedrag aan om meer vrienden te krijgen?
- Kun je jezelf zijn online of voel je druk om te zijn zoals de anderen?
- Kun je echt contact met de ander hebben online?

Een meer subtiele waarschuwing is terug te vinden op de achterflap / p.118 waar Lien Jasper uitlegt hoezeer het spel wordt voorbereid / de acties van de verschillende deelnemers worden voorspeld: 'Maar er zijn slechts een aantal verschillende types mensen. Bovendien hebben we enorm veel informatie over jullie omdat we alle data verwerken van jullie surfgedrag, jullie posts, vlogs, wie jullie volgen enzovoort.'

Kijk met de juryleden naar de volgende bewustzijns campagne: <https://www.youtube.com/watch?v=E8gBOSsMwZw>

- Waren ze zich er vóór dit boek of dit filmpje van bewust welke sporen ze online allemaal achterlaten?
- Willen de lezers elkaar googelen om te zien welk digitaal spoor ze achterlaten?

2.3 Ethisch dilemma

- Wat vinden de lezers van het ethische dilemma waarmee de jongeren in de Fabriek worden geconfronteerd? Vinden ze de pijnprikkels ook verkeerd? Is het een vorm van marteling?
- Welke leerkrachten op hun school zouden van dit systeem gebruik willen maken? Welke zeker niet?

3. VERDER LEZEN

- De schaduwen van Radovar / Marloes Morshuis (Lemniscaat, 2018)
- Quotum – project Z / Marloes Morshuis (Lemniscaat, 2020)
- Koepels / Mariette Aerts (De Vier Windstreken, 2011)
- De Hongerspelen-trilogie / Suzanne Collins (Van Goor, diverse herdrukken) - verfilmd
- Divergent-trilogie / Veronica Roth (Van Goor, diverse herdrukken) - verfilmd
- Overstroomd / Eva Moraal (Lemniscaat, 2015)
- Naar de rand van de wereld /Dirk Weber (Querido, 2019)

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Ga naar www.deleesjury.be, klik op 'Lezen' en dan op de juiste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.